

הסיוע המשפטי
LEGAL AID

"עשה ואל תעשה"

הנחיות הנגשת שפת עורך הדין

הנגשה קוגניטיבית של ההליך המשפטי לאנשים עם מוגבלות

"עשה ואל תעשה"

עקרונות השפה הפשוטה

מתוך דוגמאות מעשיות בסיוע המשפטי

עורכי דין יקרים,

לפניכם מוצגים עקרונות השימוש בשפה הפשוטה, בעת המפגש עם אנשים עם מוגבלות בהליכים אזרחיים. עקרונות אלה מופעלים בפרקטיקה במערך הכשרות המשפטית והזיקנה בסיוע המשפטי של משרד המשפטים. עורכי הדין בתחום פועלים עם תפיסת תפקיד ייחודית בייצוג אנשים עם מוגבלות, כאשר עולה טענה שיש לאדם קושי בניהול עניינים ומקדמים שמירת זכויות, רצון והעדפות. המערך המקצועי פועל בפריסה ארצית, כשבכל אחד מששת המחוזות ממונה מחוזי לתחום, ובראשו ממונה ארצית. ההנחה הבסיסית בתפיסת התפקיד היא שהמענה לאתגרים בתקשורת טמון ביכולות ובמיומנות של עורכי הדין לקיים את השיחה. כלומר, עלי לשאול "איך אני יכול לברר דעתו של האדם?" (והאחריות אצלי) ולא האם האדם "מסוגל להביע את דעתו".

העברת המשקל אלינו, עורכי הדין, כחלק מתפיסת התפקיד שלנו, בייחוד בייצוג אדם עם מוגבלות, מטילה עלינו אחריות לביצוע התאמות לשיח מקצועי מוגש. יחד עם זאת, חשוב לזכור, שדיבור פשוט אינו מניח שאדם "אינו מסוגל" להבין ושצריך להעביר לו רק חלקי מידע, או שצריך להחליט עבורו. דיבור פשוט מאפשר לבצע התאמה של המידע והמסר לצורך הייחודי של האדם המיוצג במסגרת הליך משפטי. לדבר פשוט אינו "להנמיך" או "לדלדל" את השיחה, אלא למקד ולזקק את המסרים באופן שמקדם את האפשרות של האדם להקשיב, להתחבר לדברים ולהבין. חשוב לשוחח עם כל אדם מיוצג באופן מתאים – בכבוד, בטוב, מתוך מחויבות ומסירות, מתוך הבנה ואכפתיות ואת כל אלה – נדבר פשוט.

תודות לעו"ד שוש נחום, מייצגת מטעם הסיוע המשפטי במשרד המשפטים במערך זיקנה וכשרות משפטית, ומתמחה גם בתחומי המעמד האישי, חדלות פירעון ודיני עבודה, שסייעה רבות בהכנת מסמך זה.

בברכה,

ד"ר עו"ד מיטל סגל-רייך

ממונה ארצית ייצוג זקנים וכשרות משפטית – הנהלת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים

1. דגש על העיקר – בכל הקשור לפרטי ההליך המשפטי ותרו על מידע שאינו מוסיף להבנת המסר

<p>לא: "אפוטרופוס אחראי לניהול ענייניו של האדם שהוא אפוטרופוס שלו, במינוי של בית המשפט לענייני משפחה במחוז מגוריו, לבקשת מחלקת הרווחה או בן משפחה, וזאת לענייני הגוף ולפעמים גם לענייני הרכוש ולעתים גם וגם, באופן זמני או קבוע."</p>	<p>כן: "אפוטרופוס זה מישהו שדואג לנושאים שלך שבהם אתה צריך עזרה. לדוגמה: להחליט החלטות בנושא הבריאות שלך, להחליט החלטות בנושא הכסף שלך" * חשוב לוודא לאחר מכן שנוצרה הבנה של המונח על ידי שאלות תוכן. למשל: "אני רוצה להיות בטוח שהבנת. מה יהיה התפקיד של האפוטרופוס שלך?"</p>
--	---

2. משפטים קצרים - דברו במשפטים קצרים

<p>לא: "לפעמים אפוטרופוס מתמנה על ידי בית המשפט לענייני גוף שכוללים את כל מה שקשור במגורים, בעניינים רפואיים ובעניינים אישיים ולפעמים הוא מתמנה בענייני רכוש שכוללים את החשבונות בבנקים, הדירות ונכסים אחרים ולפעמים בית משפט ממנה אפוטרופוס על גוף ורכוש יחד ואז האחריות היא לכל תחומי החיים."</p>	<p>כן: "אפוטרופוס יכול לטפל בהחלטות בנושא בריאות. אפוטרופוס יכול לטפל בהחלטות בנושא כסף. אפוטרופוס יכול לטפל בהחלטות גם של בריאות וגם של כסף"</p>
--	--

3. רק רעיון אחד - הכניסו בכל משפט רק רעיון אחד

<p>לא: "הנחיות מקדימות לאפוטרופוס הן הנחיות שאתה נותן לאדם שאתה בוחר בו והוא יתמנה בעתיד כאפוטרופוס לניהול ענייניך ויפעל כאפוטרופוס כשאתה כבר לא תוכל לנהל את ענייניך, באישור בית המשפט."</p>	<p>כן: "יכול להיות שבעתיד (בהמשך) לא תוכל לקבל החלטות לבד. לדוגמה: אתה תהיה מבולבל מאוד, יהיה לך קשה לנהל את הכסף שלך. במצב כזה, יהיה לך אפוטרופוס. אפוטרופוס הוא אדם שמטפל בהחלטות שונות בשבילך. היום אתה נותן הוראות, למשל מה אתה רצה שהאפוטרופוס שלך יעשה בהמשך."</p>
--	---

4. רק פעולה אחת - בכל משפט רק פעולה אחת

<p>לא: "היום אני אספר לך מה היה בבית המשפט, ואז אתה תגיד לי מהם הרצונות שלך ואני אכתוב לבית המשפט מכתב בהתאם"</p>	<p>כן: "היום אני אספר לך מה היה בבית המשפט. אחר כך, אתה תגיד לי מה אתה מבקש שיקרה. בסוף, אני אכתוב לבית המשפט את מה שאתה מבקש."</p>
--	--

1. ללא קיצורים - יש למעט בשימוש בראשי תיבות וקיצורים

<p>לא: "צריך להגיע לפגישה ביח"ס כהליך מקדים לתביעה". *כנ"ל לגבי המושגים "יועמ"ש", "עו"ס", "מהו"ת" ומושגים שגורים נוספים.</p>	<p>כן: "לפני התביעה, אנחנו מעבירים בקשה לפתור את הבעיה בשיחה משותפת. קוראים לזה "ישוב סכסוך". רק אחר כך, אנחנו נגיע יחד לבית המשפט."</p>
---	---

2. ללא דימויים - אין להשתמש בדימויים מעולמות אחרים או בביטויים שבהם קיים דימוי, גם אם הוא דימוי מוכר וידוע

<p>לא: "בלא ניהול נכון של הכספים שלך, המצב הכלכלי שלך ילך מדחי אל דחי".</p>	<p>כן: "אתה צריך להשתמש בכסף שלך באופן אחראי. כלומר, אתה צריך לשמור על הכסף שלך לדברים חשובים, כמו אוכל ותרופות. אחרת, המצב הכלכלי שלך יהיה לא טוב."</p>
--	---

3. ללא מילים מורכבות - הניחו שבאופן טבעי אין לכל לקוח את הידע עליו אתם מסתמכים. נסו להשתמש באוצר מילים יומיומי ושכיח, ונסו להימנע להשתמש במונחים משפטיים, גם אם לדעתכם הם מוכרים ושכיחים

כן: "אני אבקש לעצור את המשפט לשני חודשים. בזמן הזה, אני אבקש שידאגו לך לאדם שיעזור לך להחליט החלטות חשובות."

לא: "אני אבקש צו לעיכוב הליכים בשל המצב שלך לחודשיים על מנת שנגיש הליך חדש למינוי תומך החלטות בבית משפט לענייני משפחה."

4. למעט במשפטי תנאי - למעט במשפטים שבהם החלק השני של המשפט תלוי בחלק הראשון של המשפט

כן: "אני מנסה לבקש אישור מבית המשפט כך שתהיה לך תמיכה (עזרה) בקבלת החלטות"

לא: "אם השופט יסכים, ננסה להסדיר תמיכה בקבלת החלטות"

5. למעט בשלילה, ובוודאי שלילה כפולה - רצוי להגיד מיד מה כן, זה יותר פשוט להבנה ומאפשר לחשוב על השלכות. השלילה בדרך כלל מצריכה חשיבה על שתי פעולות, גם על מהות המשפט, וגם על שלילתו, וכשלעצמה - אין בה פתח לעשייה או להתקדמות

כן: "כשתהיה לך חוות דעת מתאימה מעובד סוציאלי, נוכל לבקש מבית המשפט לבטל את האפוטרופוס"

לא: "זה לא שאני לא יכולה לבקש לבטל את האפוטרופוס בבית המשפט, אבל זה לא נכון לעשות את זה בלי חוות דעת מתאימה מעובד סוציאלי."

ישיר

1. שימוש בבניין פעיל - שימוש בבניינים פעילים (פעל, פיעל, הפעיל) ולא סבילים (נפעל, פועל, הופעל, התפעל)

כן: "בית המשפט החליט שיהיה לך תומך בקבלת החלטות"

לא: "החלטה למינוי תומך קבלת החלטות ניתנה ע"י בית המשפט"

2. פניה ישירה - פניה ישירה ולא כללית: מה המשימה שיש לבצע כעת. להמחיש את המידע הרלוונטי לאדם ולמעט במושגים מופשטים, בעקרונות ובכללים

כן: "לפי הדברים שביקשת, כתבתי את ההסכם בינך ובין התומך לקבלת החלטות. עבשיו אנחנו קוראים יחד את ההסכם. אם אתה מסכים עם מה שאני קורא, אתה חותם על ההסכם."

לא: "בטרם מינוי תומך בקבלת החלטות בבית המשפט לענייני משפחה, יש לחתום על הסכם מתאים בינך ובין התומך לשם תמיכה בקבלת החלטות, שיפרט את מהות התמיכה לפי הצורך ונעבור עליו יחד"

1. רצף כרונולוגי - עדיף להסביר ברצף הכרונולוגי, אלא אם יש הכרח בדגש מיוחד על משהו שאיננו ברצף הזה, ושרוצים להתחיל דווקא בו. גם אז יש חשיבות "לעשות סדר" בדברים בהמשך.

 כן: "מחר אתה תפגוש את דינה, העובדת הסוציאלית. דינה תבדוק מה היכולות שלך. לזוגמה, על מה אתה יכול להחליט בעצמך. היא תבדוק את האפשרות שלא יהיה לך אפוטרופוס. אחר כך, היא תכתוב לשובט מה היא חושבת. בעוד חודש יהיה לנו דיון בבית המשפט, השופט יקבע אם ימשיך להיות לך האפוטרופוס."

 לא: "בעוד חודש יש לנו דיון בביטול האפוטרופוסות, מזכירה שלפני הדיון תגיע עו"ס לבצע הערכה ולכתוב תסקיר שיוגש על-ידה לבית המשפט."

2. עקביות - אם הלקוח שלכם למד ומבין מושג, השתמשו במונח בעקביות ובקביעות, אל תשתמשו במילה נרדפת. מבין המילים הנרדפות, בחרו את הפשוטה ביותר.

 כן: להשתמש באופן עקבי באותו המושג. לדוגמה, אם משתמשים במושג "עורכת דין", ממשיכים להשתמש במושג "עורכת דין" לכל אורך הדרך.

 לא: פעם "עורכת דין" ופעם "אפוטרופוסית לדין"

השותפים בפיתוח המסמך

ד"ר עו"ד מיטל סגל-רייך - ממונה ארצית ייצוג זקנים וכשרות משפטית – הנהלת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים

עו"ד שוש נחום - מייצגת מטעם הסיוע המשפטי במשרד המשפטים במערך זיקנה וכשרות משפטית

עידן אילן - מנהל אגף פרויקטים, משרד המשפטים

אבנר גסנר - עוזר מנהל פרויקטים, אגף פרויקטים, משרד המשפטים

עו"ד זיו מגור - מנהל תוכניות, ישראל מעבר למגבלות, ג'וינט ישראל.

ד"ר מיכל וילף - עובדת סוציאלית, מנהלת השירותים המקצועיים, עמותת אלווין ישראל

לאורה קורטן - מנהלת תוכנית הנגשה שירותים משפטיים לאנשים עם מוגבלות, אלווין ישראל

מרב סדובסקי - מפתחת שיטות למידה, מפתחות

מוריה שטרן - עריכת לשון

אורנית אבידן-זיו – מורשית נגישות השירות ומרפאה בעיסוק, מנהלת המכון הישראלי להנגשה קוגניטיבית

זיו שמש – פסיכולוגית, יועצת הנגשה קוגניטיבית לשונית, המכון הישראלי להנגשה קוגניטיבית

יעוץ בנוגע להנגשה הקוגניטיבית בפרויקט נעשה על ידי המכון הישראלי להנגשה קוגניטיבית ומבוסס בין היתר על ההמלצות להנגשה לשונית המופיעות בחוברת: עוזיאל-קרל, ס., טנא-רינדה, מ. וילון-חיימוביץ, ש. (2011). הנגשה לשונית לאנשים עם מוגבלות שכלית: חוברת הנחיות. הקריה

האקדמית אוננו; האגף לטיפול באדם עם פיגור שכלי, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

הסיוע המשפטי
LEGAL AID

הנגשה קואנטיבית של ההליך המשפטי לאנשים עם מוגבלות

